

## **O'ZBEK TILI VA UNING TILLAR TIZIMIDAGI O'RNI**

**Abdusalomova Ziyoda Jahongirovna**

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti, Tarix va filologiya fakulteti, O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Elektron pochta: [ziyodaabdusalomova99@gmail.com](mailto:ziyodaabdusalomova99@gmail.com)

### **Annotatsiya:**

Bu maqolada ona tilimiz bo'lmish o'zbek tilining dunyo tillari tizimidagi o'rnini, tilning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati hamda o'zbek tilining davlat tili sifatidagi huquqiy maqomi haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, tilning milliy o'zlikni anglash va madaniy merosni saqlashdagi roli tahlil qilingan.

**Kalit so'zlar:** ona tili, ma'naviyat, davlat tili, adabiyot, til tizimi, milliy o'zlik.

### **Аннотация:**

В данной статье рассматриваются место и роль узбекского языка в мировой системе языков, значение языка в социальном развитии общества, а также правовой статус узбекского языка как государственного. Также анализируется роль языка в формировании национального самосознания и сохранении культурного наследия.

**Ключевые слова:** родной язык, духовность, государственный язык, литература, языковая система, национальная идентичность.

### **Abstract:**

This article discusses the role of our native Uzbek language in the world language system, the importance of language in social development, and the legal status of the Uzbek language as a state language. It also analyzes the role of language in national identity and preservation of cultural heritage.

**Keywords:** native language, spirituality, state language, literature, language system, national identity.

Ona tili — millatning ruhidir. Til — davlat timsoli, millat mulkidir. Tilni asrash va rivojlantirish — millatning yuksalishi demakdir. Xalqning Vatani, davlati kabi yana bir buyuk, birlamchi boyligi bor, u ham bo'lsa o'z tilidir. Aynan til odamlar guruhini bir millat sifatida birlashtiradi, ya'ni xalqni xalq, millatni millat qiladi. Ulug' mutafakkir shoir hazrat Alisher Navoiyning o'zbek xalqi ma'naviyat dunyosi va tilining shakllanib, rivoj topishida ko'rsatgan xizmatlari beqiyosdir. Navoiyning asarlari orqali ona tilimizga bo'lgan mehr-muhabbatimiz yanada yuksaldi. Bugun Vatanimizda chet tillarini o'rganish uchun zarur shart-sharoitlar yaratilishi bilan birga, ona tilini chuqur bilish masalasiga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekistonda davlat tili o'zbek tili bo'lishi bilan bir qatorda, yurtimizda yashovchi boshqa millatlarning tili, urf-odatlar va madaniyatiga ham yuksak hurmat ko'rsatiladi. Zero, Prezidentimiz ta'kidlaganidek, o'z tilini hurmat qilgan xalq boshqalarning ona tiliga ham chuqur hurmat bilan qaraydi.

Sobiq sho'rolar Konstitutsiyasida SSSR tarkibidagi barcha elat va millatlarning tillari teng huquqli deb e'lon qilingan bo'lsa-da, amalda rus tili yagona davlat tili vazifasini bajarar edi. Barcha ish qog'ozlari, pochta, telegraf xizmatlari, turli darajadagi yig'ilishlar va qurultoylar faqat rus tilida olib borilardi. Bu holat boshqa tillarning qo'llanish doirasini cheklab qo'ydi va milliy ziyolilarning

haqli noroziligiga sabab bo'ldi. 1988-yildan boshlab o'zbek ziyolilari matbuotda tilimiz huquqini tiklash, unga davlat tili maqomini berish muammosini dadil ko'tarib chiqdilar.

Nihoyat, millatimizning uzoq kutilgan orzusi ushalib, 1989-yilning 21-oktabrida "Davlat tili haqida"gi qonun qabul qilindi va o'zbek tili O'zbekistonning Davlat tili sifatida rasman e'lon qilindi. Mustaqillikka erishganimizdan so'ng, respublikamiz hayotida tub o'zgarishlar yuz berdi. O'zbekiston jahon hamjamiyati tomonidan mustaqil davlat sifatida tan olindi va Birlashgan Millatlar Tashkilotiga qabul qilindi. Vaqt o'tishi bilan hayot talablaridan kelib chiqib, 1995-yil 21-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining IV sessiyasida "Davlat tili haqida"gi qonunning yangi tahriri qabul qilindi. Ushbu yangi tahrirda o'zbek tilining bugungi jahon hamjamiyatidagi nufuzi va mamlakatimizning demokratik, tinchliksevar siyosati o'z ifodasini topdi. Qonunning tegishli moddalarida respublikamiz hududida yashovchi barcha millat vakillarining o'z ona tillaridan erkin foydalanish huquqi to'liq kafolatlangan. Bugungi kunda ilm-fan va texnika mislsiz darajada rivojlangan bo'lsa-da, dunyoda aniq nechta til borligi haqida yakuniy ma'lumot mavjud emas. Ba'zi manbalarga ko'ra, dunyo tillarining soni 7 mingdan oshadi.

Mazkur tillardan faqat 14 tasida insoniyatning uchdan ikki qismi gaplashadi (har birida so'zlashuvchilar soni 50 milliondan ziyod). Dunyodagi tillarning atigi 200 ga yaqini davlat tili yoki rasmiy til maqomiga ega. Shu nuqtai nazardan qaraganda, o'zbek tilining davlat tili maqomiga ega bo'lishi uning naqadar buyuk va hayotchan til ekanligidan dalolat beradi.

Mening fikrimcha, til shunchaki o'zaro muloqot vositasi emas, balki millatning borligini va madaniy merosini namoyon etuvchi bosh mezon hisoblanadi. Bugungi globallashuv va axborot asrida yoshlarimizning chet tillarini mukammal o'rganishi ijobiy hol, albatta. Biroq, bu jarayon ona tilimizning sofligiga va uning iste'molda cheklanishiga olib kelmasligi kerak. Biz o'zbek tilining nufuzini ham ilmiy, ham amaliy jihatdan yuksaltirishimiz, uning boy imkoniyatlarini kelajak avlodga sof holatda yetkazishimiz shart.

Xulosa qilib aytganda o'zbek tilining imkoniyatlari shu qadar kengki, unda nasr va nazm uchun kerakli bo'lgan eng go'zal, nafis uslublarni topish mumkin. Tilimiz bizning ruhiy boyligimiz va ma'naviy borlig'imizdir. Millatni yashnatib, uni dunyoga tanitadigan asosiy vosita tildir. Ulug' ma'rifatparvar bobomiz Abdulla Avloniy ta'kidlaganidek: "Har bir millatning dunyoda borligini ko'rsatadigan oynai hayoti — bu uning milliy tili va adabiyotidir". Xulosa qilib aytganda, ona tilimizni asrash, uni ilmiy va xalqaro miqyosda rivojlantirish har birimizning fuqarolik va farzandlik burchimizdir.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. O'zbekiston Respublikasining "Davlat tili haqida"gi qonuni // "O'zbek tilining yangi qonunlari" to'plami – T.: 1998, 20-30-betlar.
2. Shodmonov E., Rafiyev A., G'oyipov O'. "O'zbek tili" (darslik), T.: 1995.
3. Rasulov R., Mirazizov A. "O'zbek tili" (o'quv qo'llanma) T.: 2006.
4. "O'zbek tili" (oliy o'quv yurti talabalari uchun darslik), T.: 2013.
5. Ma'rufjonova Xusnigul. "O'zbek tili va uning dunyo tillari tizimidagi o'rni" mavzusidagi ilmiy maqolalar to'plami.